

Talajvagyonuk értékelése

- jogszabályi és tudományos szempontok -

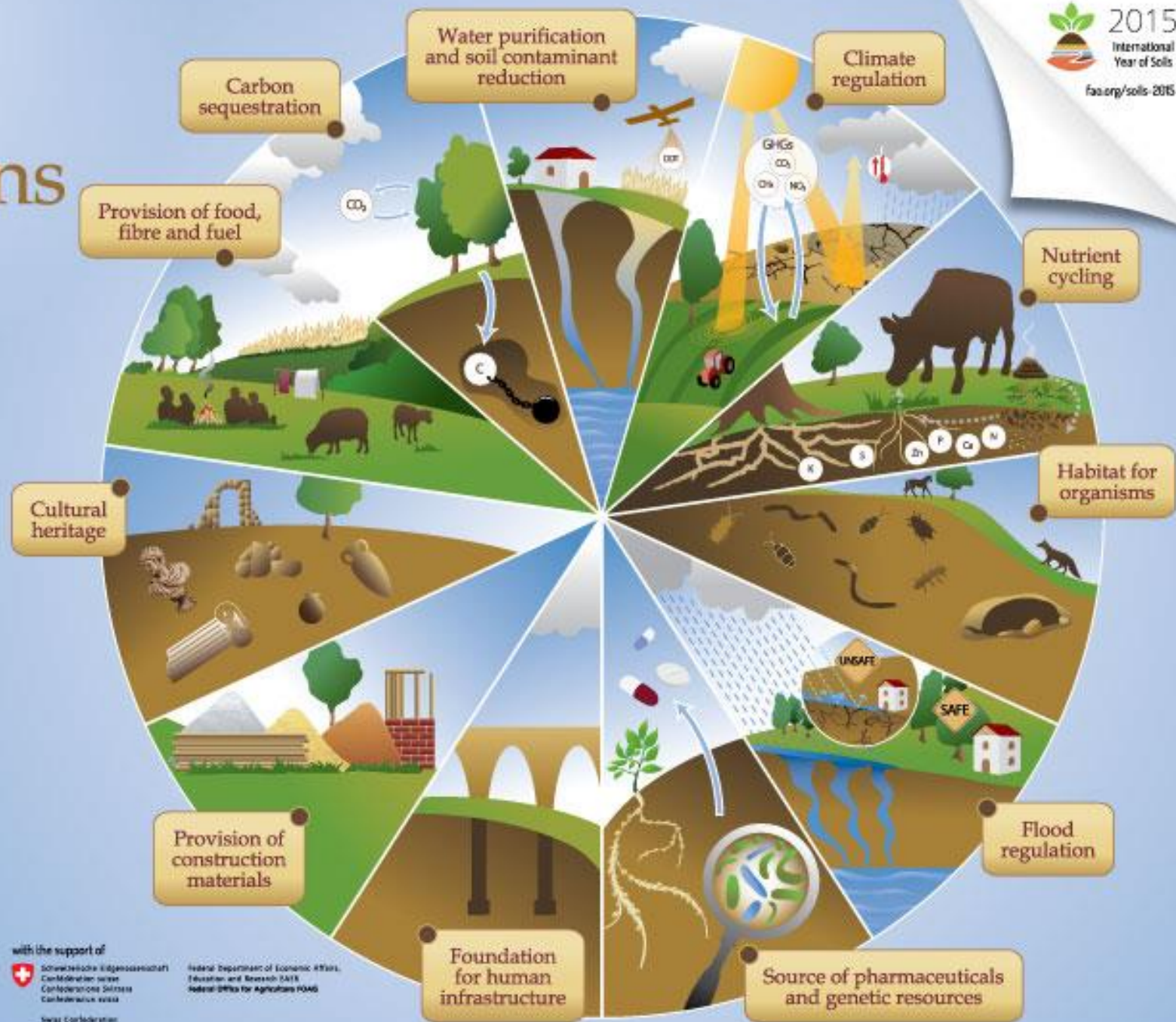
Dr. Tóth Gergely

Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete, Kőszeg

Agrártudományi Kutatóközpont, Talajtani Intézet, Budapest

Soil functions

Soils deliver ecosystem services that enable life on Earth

A talajokkal és talajvédelemmel kapcsolatos hazai szabályozás történetének főbb fejezetei

1875. évi VII. törvénycikk: a földek kataszteri osztályozásáról

- Az ország termőföldjei területének és minőségének felleltározása.

1879-es XXXI. törvénycikk: erdőtörvény

- víz- és szélerózió valamint a taposási kár megelőzésére az erdőművelésben megkötéseket rendelt

1942. évi XVI. törvénycikk: a mezőgazdaság fejlesztéséről

- földadókedvezmény talajjavításért
- talajjavító munkálatokat, különösen a szikjavítás, a meszezés, a sáncolás és alagcsövezés támogatása
- támogatás a talaj táperejének fenntartására és a helyes talajművelésre

1961. évi VI. törvény a mezőgazdasági rendeltetésű földek védelméről

- talajvédelmi kötelezettségek előírása
- a talaj mennyiségének és minőségének védelme

1963. évi 32. törvényerejű rendelet az állami földnyilvántartásról

1980. évi 16. törvényerejű rendelet a földértékelésről

1986. évi 27. törvényerejű rendelet. a földértékelésről szóló 1980. évi 16. számú törvényerejű rendelet módosításáról

2007. évi CXXIX. törvény a termőföld védelméről

1963. évi 32. törvényerejű rendelet az állami földnyilvántartásról

Célja: - Átfogó ismeretet kapni a termőterületek minőségéről

- A termőhelyi adottságokat egzakt módon kifejezni

„8. § A földrészek talajának minőségét talajosztályozással kell megállapítani és értékszámokkal kell kifejezni.”

- A kisajátítások kártalanításának objektív megállapítása

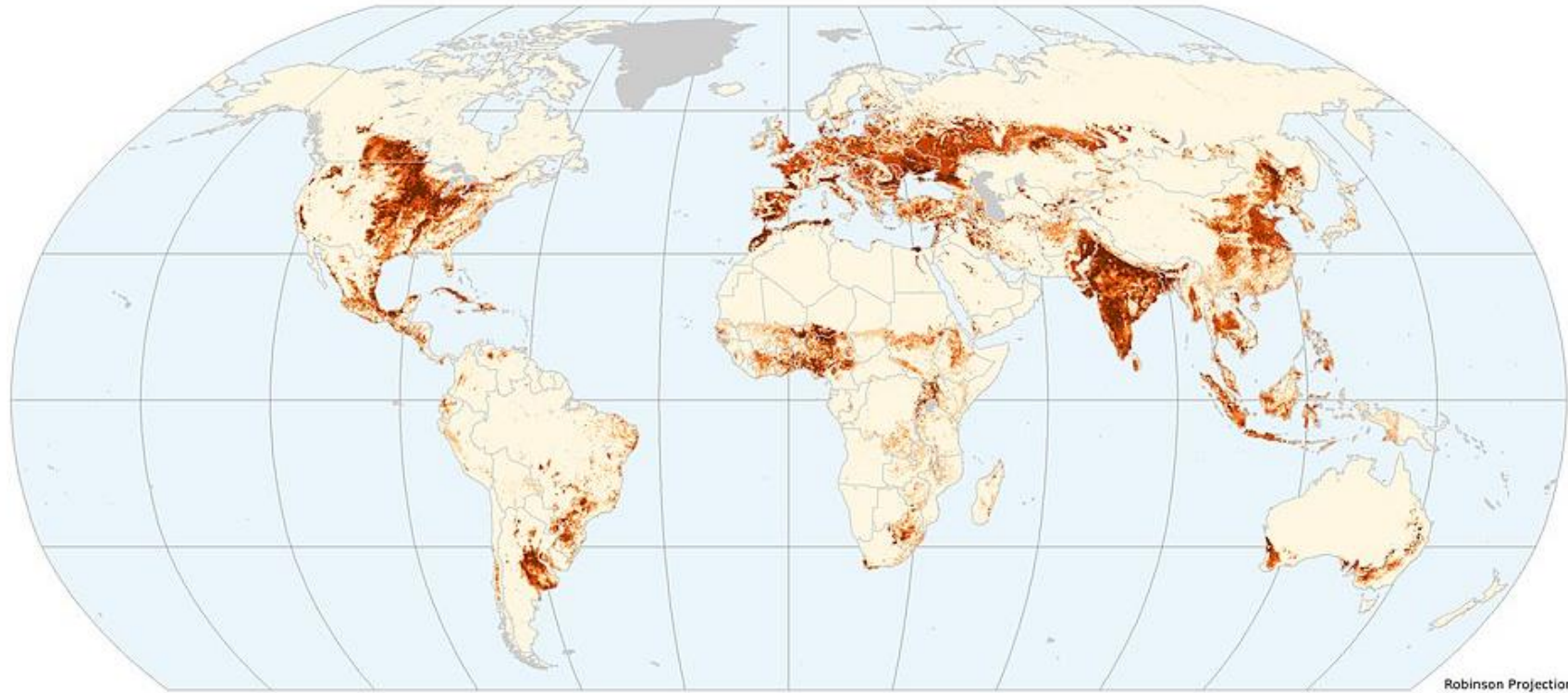
- A támogatások-elvonások rendszerének differenciált kidolgozása

- A területi aránytalanságok csökkentése

- **Tájtermesztés ökológiai megalapozása**

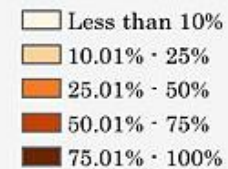
- **Környezetgazdálkodás, térségfejlesztés megalapozása**

A világ mezőgazdasági területei

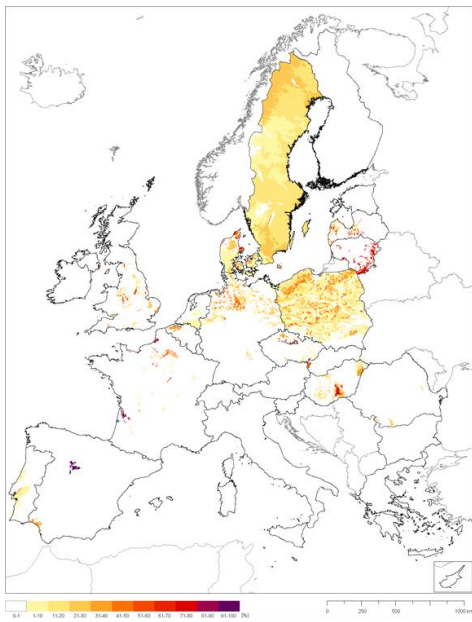
Global Croplands in 2000 map the proportion of each 5 minute (10km) grid cell land area that is under cropland. Dark shaded areas denote higher proportion of area under cropland. Data from Moderate Imaging Spectroradiometer (MODIS) land cover product and Satellite Pour l'Observation de la Terre (SPOT) VEGETATION's Global Land Cover 2000 product were combined with UN Food and Agriculture (FAO) agricultural statistics to generate the data set.

Percent grid cell area under cropland

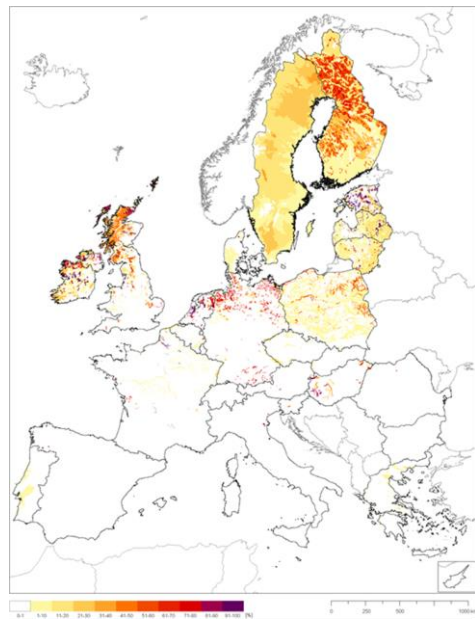
Néhány talajféleség földrajzi elterjedése az EU-ban

terület %

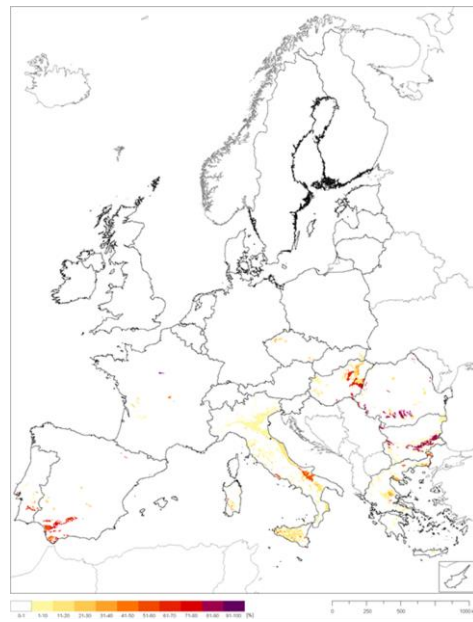
Arenosols

„homoktalajok”

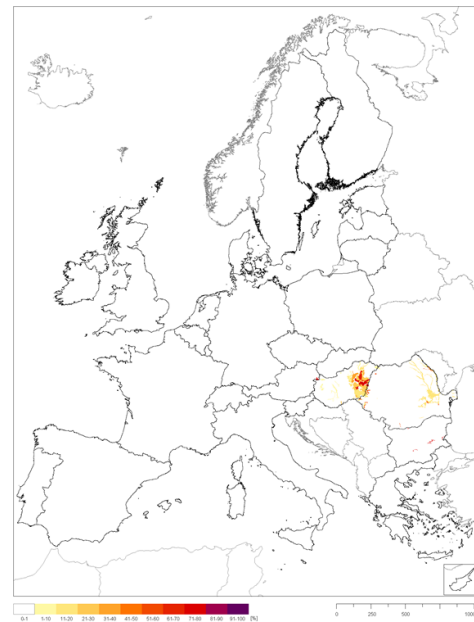
Histosols

„szerves talajok”

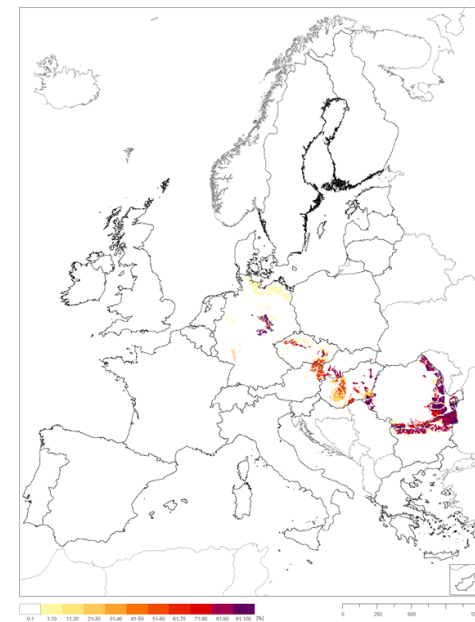
Vertisols

„duzzadó agyagtalajok”

Solonchets

„szikes talajok”

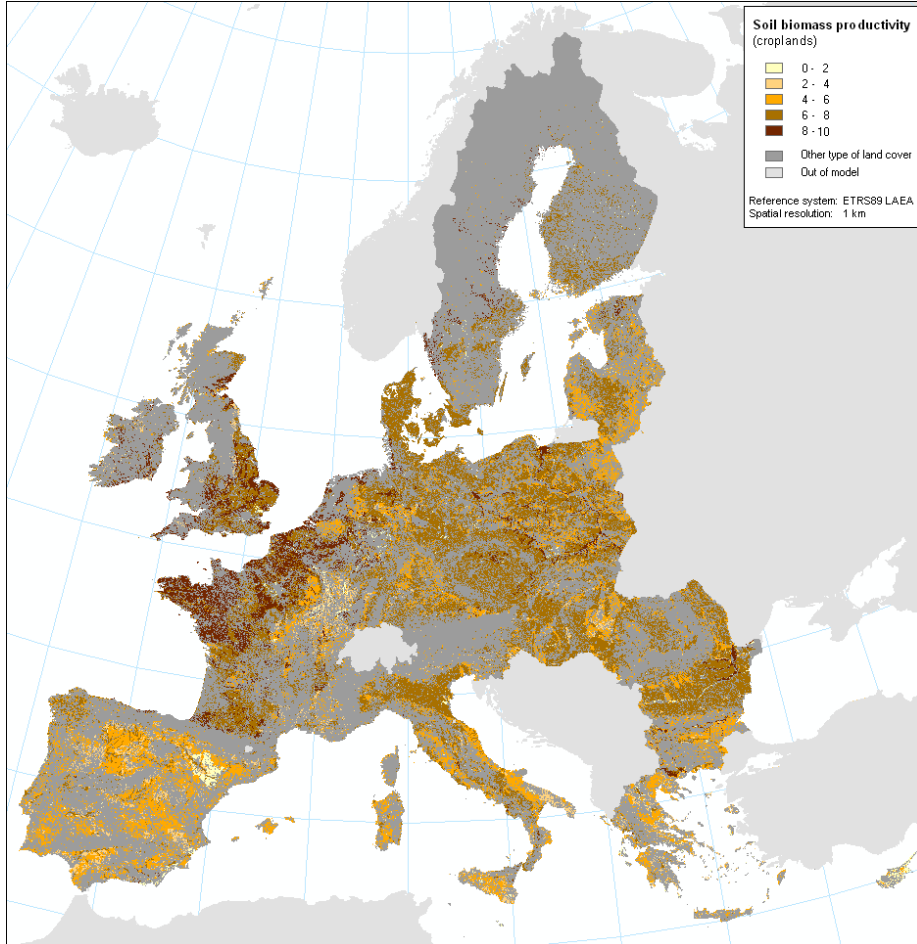

Chernozems

„fekete talajok”

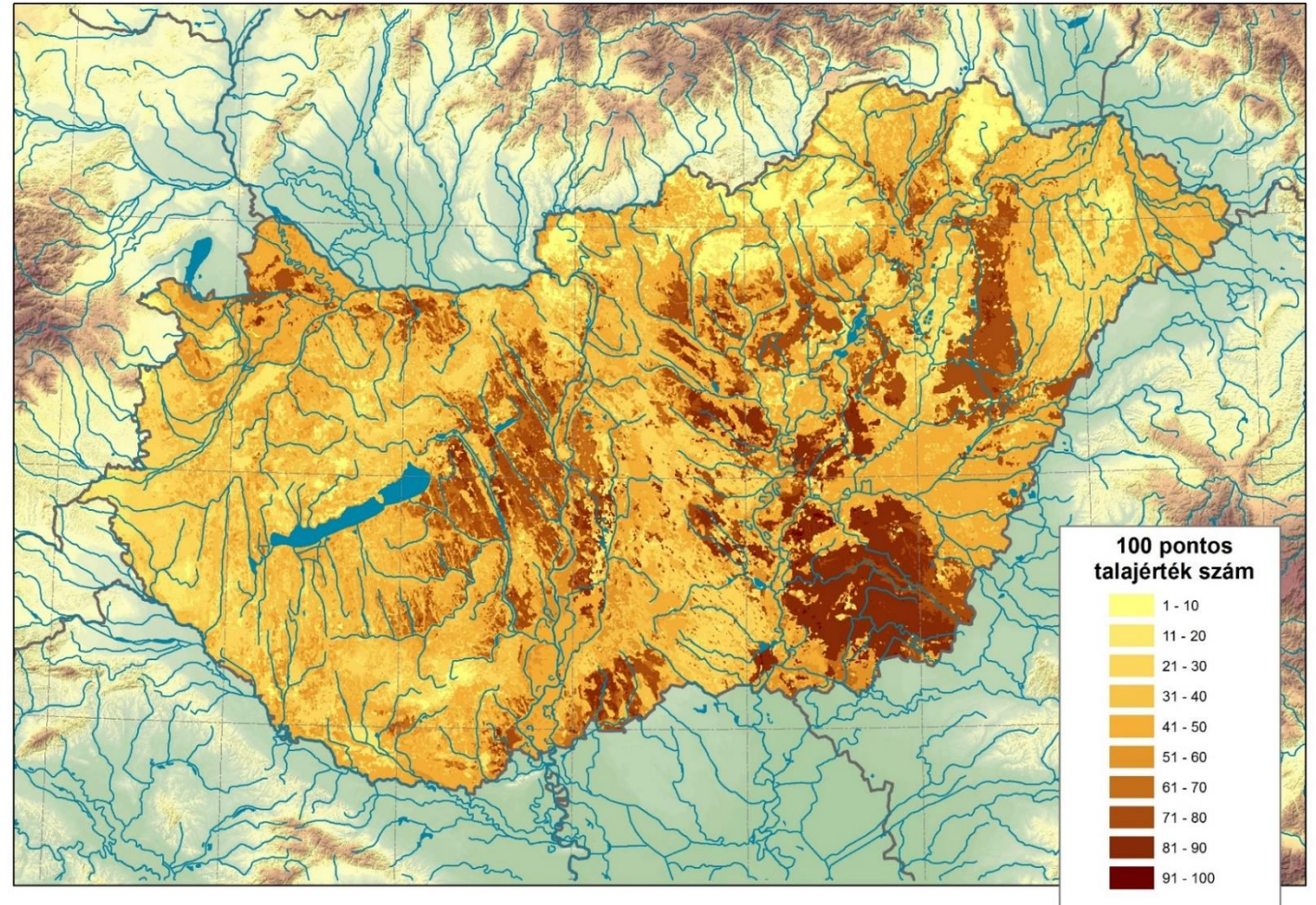
Hazánk talajainak produktivitása (földminősége)

Hazánk földminősége európai összehasonlításban

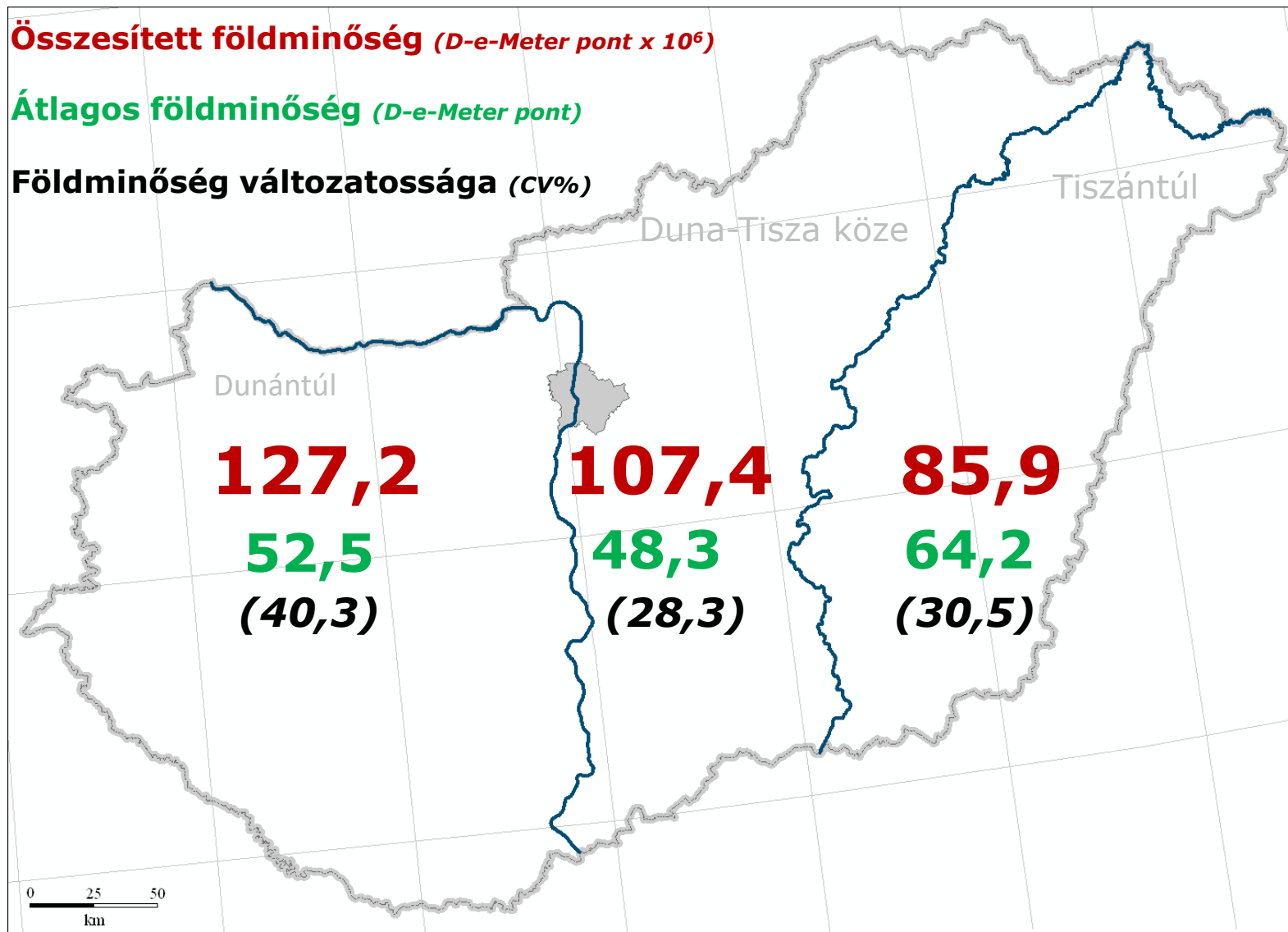
Tóth et al. 2014

A különböző minőségű területek földrajzi eloszlása

Magyarország Nemzeti Atlasza (2018)

Főbb tájegységek szántóinak minősége

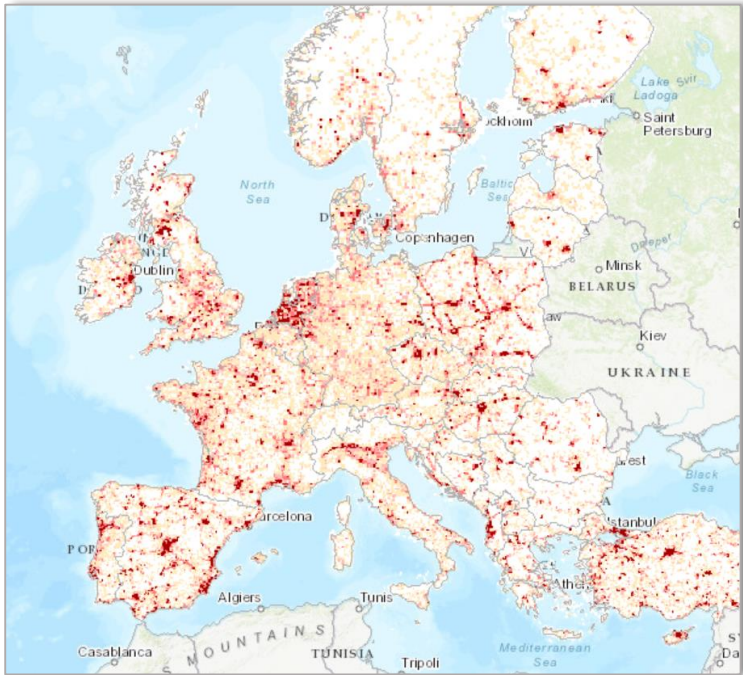
Legfontosabb talajdegradációs folyamatok

Európai Bizottság. 2006. Com 231.

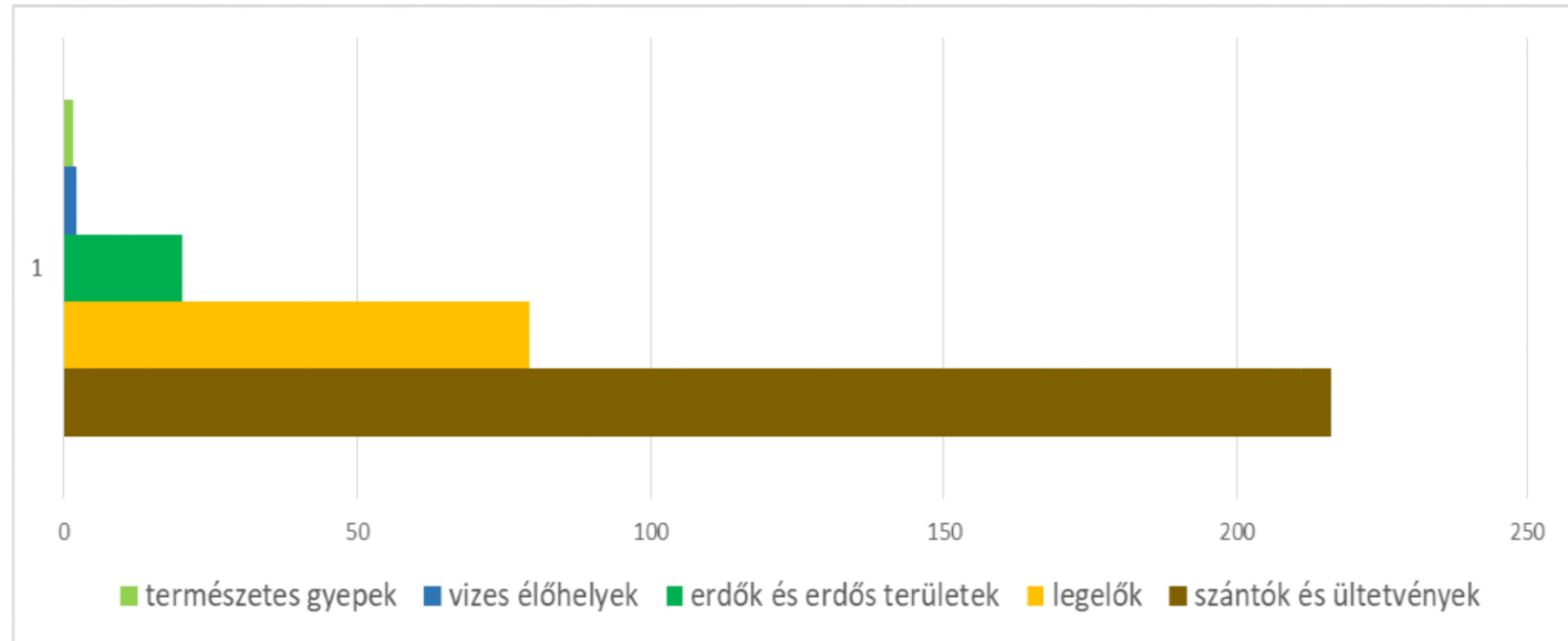
- **erózió**
- **szervesanyag-tartalom csökkenés**
- **tömörödés**
- **biodiverzitás csökkenés**
- **szikesedés**
- **hidrogeológiai kockázat (árvizek, földcsuszamlások)**
- **szennyezés**
- **beépítés**

Mesterséges felszínek terjedése, 2000-2018

Európa beépítésének dinamikája

Természetes-, mezőgazdasági- és erdőterületek veszteségei Magyarországon (km²)

Záró gondolatok

- ❖ Talajok számos ökoszisztéma-szolgáltatást biztosítanak.
(az élelmiszer-termeléstől a biológiai sokféleségig)
- ❖ Hazánk talajtakarója rendkívül változatos.
- ❖ A degradációs folyamatok – köztük a beépítés – folyamatosan pusztítanak.
- ❖ Talajvagyonunkról, mint hazánk természeti tőkéjének fontos eleméről máig nem készült átfogó felmérés.
- ❖ A talajvagyon felmérésének talajtani alapokon kell állnia, többféle szempont szerint kell elkészülnie, interdiszciplináris együttműködésben.

Köszönöm szépen a figyelmet!

gergely.toth@iask.hu

2007. évi CXXIX. törvény a termőföld védelméről

I. Fejezet

BEVEZETŐ RENDELKEZÉSEK

II. Fejezet

A FÖLDHASZNOSÍTÁS, A FÖLDVÉDELEM ÉS A FÖLDMINŐSÍTÉS

III. Fejezet

A TALAJVÉDELEM

- A talajvédelmi hatóság feladatai
- **Talajvédő termőföldhasználat**
- A beruházással, üzemeltetéssel és egyéb tevékenységgel kapcsolatos kötelezettségek
- Egyéb kötelezettségek
- Talajvédelmi hatósági eljáráshoz kötött tevékenységek
- A talajvédelmi hatóság
- Talajvédelmi járulék
- A talajvédelmi járulékra és bírságra vonatkozó közös szabályok

„Termőföld: az a földrészlet, amely a település külterületén fekszik, és az ingatlan-nyilvántartásban szántó, szőlő, gyümölcsös, kert, rét, legelő (gyep), nádas vagy fásított terület művelési ágban van nyilvántartva, kivéve, ha a földrészlet az Evt.-ben meghatározott erdőnek minősül.”

„Talajvédelem: a termőföld termékenységének és minőségének megóvása, javítása, fizikai, kémiai és biológiai romlásának megelőzése.”

IV. Fejezet

A GYÜMÖLCS TERMŐHELYI KATASZTERI ELJÁRÁS, VALAMINT A GYÜMÖLCSÜLTETVÉNY TELEPÍTÉSÉNEK ENGEDÉLYEZÉSE ÉS NYILVÁNTARTÁSA

V. Fejezet

HATÁLYBALÉPÉS, ÁTMENETI ÉS FELHATALMAZÓ RENDELKEZÉSEK

III. Fejezet A TALAJVÉDELEM – A talajvédő termőföldhasználat

35. § A földhasználó ... a termőhely ökológiai adottságaihoz igazodó talajvédő gazdálkodást vagy tevékenységet köteles folytatni.

36. §

(1) A földhasználó **erózióval veszélyeztetett területen** a víz- és szélerózió megakadályozása érdekében köteles

- a) szántó művelési ágú földrészleten
 - aa) a talajfedettséget szolgáló növényeket termesztetni,
 - ab) olyan művelési módot alkalmazni, amely a talaj szerkezetességének megóvásával, a talajtömörödés megakadályozásával, megszüntetésével elősegíti a csapadékvizek talajba jutását, és/vagy
 - ac) szintvonalas művelést folytatni;
- b) ültetvény területen
 - ba) szintvonalakkal párhuzamos irányú telepítést végezni, vagy
 - bb) a sorközök fedettségét gyepesítéssel, talajtakarással biztosítani;
- c) rét, legelő (gyep) művelési ágú földrészleten
 - ca) fokozott gondot fordítani a talajt kímélő legeltetésre, valamint
 - cb) ahol a gyeptakaró a talajvédelem követelményeinek nem felel meg, azt felújítással helyreállítani.

(2) Amennyiben az (1) bekezdésben írt kötelezettségek teljesítése sem alkalmas az erózió megakadályozására, úgy a földhasználó köteles

- a) a művelési ágot megváltoztatni, vagy
- b) gyep-, cserje- és erdősávot létesíteni, vagy
- c) talajvédelmi műszaki beavatkozásokat, valamint létesítményeket alkalmazni.

(3) Az erózió elleni védelmet nyújtó terepalakulatokat, gyep-, cserje- és erdősávokat meg kell őrizni.

37. § A savanyú vagy a savanyodásra hajlamos talajokon a termesztett növény igényére tekintettel

- a) nem savanyító hatású műtrágyát kell használni vagy a savanyító hatású műtrágyát megfelelő meszező anyaggal együtt kell alkalmazni,
- b) mésztrágyázást vagy
- c) talajjavítást kell végezni.

38. § A szikes talajokon tilos olyan talajművelést folytatni, amely a talaj minőségének további romlásával járhat. Az egyéb talajokon olyan minőségű öntözővíz használható, továbbá bármely tevékenység csak úgy folytatható, amely másodlagos szikesedés előidézésével nem jár.

39. § (1) A földhasználónak

- a) a talajkímélő művelési módok alkalmazásával,
- b) vetésváltás alkalmazásával,
- c) másodvetésű vagy köztes növény termesztésével,
- d) a tarlómaradványok hasznosításával,
- e) szerves anyagok kijuttatásával,
- f) a humuszos termőréteg megőrzésével

kell gondoskodnia **a talaj szervesanyag-tartalmának megőrzéséről**.

(2) Ha e törvény másként nem rendelkezik, tilos a talaj humuszos termőrétegének eltávolítása.

40. § A talaj tömörödésének megelőzésével vagy megszüntetésével meg kell akadályozni a káros vízbőség vagy belvíz kialakulását.

41. § A földhasználó köteles a termőföldet a minőségét rontó **talajidegen anyagoktól** megóvni.

42. § A földhasználat során a talaj tápanyag-szolgáltatását és a termesztett növények tápanyagigényét figyelembe vevő, **környezetkímélő tápanyag-gazdálkodást** kell folytatni.

Nemzetközi egyezmények

Világ Talaj Charta (FAO, 1982, 2015)

Az egyének, a magánszektor, az állami intézmények és nemzetközi szervezetek feladatainak megfogalmazása.

Sivatagosodás elleni egyezmény (UNEP, 1994)

Elsősorban a talajerózió elleni védelmet és az aszálykárok enyhítését (megfelelő vízgazdálkodás) hangsúlyozza.

Biodiverzitás egyezmény (IUCN, 1995)

A Világ Természetvédelmi Chartájának alapelveit emeli jogi erőre. Talajvédelmi vonatkozása a teljes ökoszisztéma védelmén keresztül jut kifejeződésre. A talajt az ökoszisztéma részeként veszi figyelembe.

Klímaváltozás keretegyezmény (UNEP, 1995) és a Kioto Protokol

A talaj szén körforgalomban betöltött szerepe. Az egyezmény értelmében a szénraktározó funkciót erősíteni kell.

http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/GSP/docs/ITPS_Pillars/annexVII_WSC.pdf

http://www.kvvm.hu/szakmai/karmentes/kiadvanyok/talaj_tajekoztato/talaj_tajek-2.htm

Az EU talajstratégiája

- 2006**
- (1) keretjogalkotás javaslat a talaj védelmének és fenntartható használatának elsődleges céljával (nem valósult meg),
 - (2) a talajvédelem beépítése a tagállami és közösségi szakpolitikák alkotásába és végrehajtásába,
 - (3) a talajvédelmi ismeretek egyes területein a jelenlegi hiányosságok megszüntetése a Közösség által támogatott kutatások és nemzeti kutatási programok révén,
 - (4) a nyilvánosság figyelmének felhívása a talajvédelem szükségességére.

- 2021** A Biodiverzitási Stratégián belül, a degradáció-semlegesség céljával

https://ec.europa.eu/environment/news/commission-consults-new-eu-soil-strategy-2021-02-02_hu

A jövő nemzedékek szószólójának elvi állásfoglalása a talaj védelméről

- ❖ Évente ország jelentést kell készíteni a talajvagyon mennyiségének és minőségének területi alakulásáról.
- ❖ Meg kell állítani talajaink mennyiségi fogyását, minőségi romlását, hogy megőrizzük a talaj multifunkcionalitását.
- ❖ A talajfedést a városokon belül is meg kell állítani.
- ❖ A zöldmezős beruházások engedélyezését tiltani kell a barnamezős területek felszámolásáig.
- ❖ A kiváló és jó termőhelyi adottságú területeket fokozott védelem alá kell helyezni, és a művelésből való kivonásukat tiltani kell.
- ❖ ...